

Samenvatting in het Nederlands

Metaforen in Fictie: Taal, Cognitie en Communicatie

Introductie

Bij metaforen denken mensen vaak meteen aan literatuur en poëzie en aan originele, creatieve en complexe beeldspraak met een diepere betekenis en een esthetisch doel. Men gaat er dan van uit dat de schrijver deze metaforen bewust gebruikt heeft om er een bepaald effect mee te bereiken en dat de lezer voldoening haalt uit het ervaren van dit effect. De functies die doorgaans aan literaire metaforen worden toegeschreven, hebben betrekking op het beschrijven van subjectieve gevoelens en ervaringen en het creëren van complexe tekstpatronen. Ook het creëren van nieuwe metaforen en het creatief gebruiken van conventionele metaforen om nieuwe, originele en opvallende opvattingen uit te drukken, worden als functies van literaire metaforen gezien. Dit proefschrift heeft de verschillende vormen, functies en effecten van metaforen in hedendaagse fictie empirisch onderzocht op basis van een expliciete identificatiemethode en een driedimensionale benadering van metaforen in taalgebruik. Daarbij is gekeken in hoeverre de frequenties en distributies van de verschillende vormen van metaforiek in fictie verschillen van die in academische teksten, nieuwsteksten, en spontane conversaties. Tevens is gekeken of er verschillen in metafoorgebruik zijn tussen de dialogen en de narratieve gedeelten binnen fictie. Een casestudy naar de verschillende vormen, functies en effecten van personificaties in fictie illustreert de complexe interactie tussen metaforen in taal, metaforen in denken, en metaforen in communicatie. Het proefschrift laat zien hoe kwantitatief corpusonderzoek een waardevolle bijdrage kan leveren aan onderzoek naar metaforen in de literatuur door bestaande opvattingen empirisch te toetsen op basis van valide en betrouwbare methoden. Bovendien leidt de combinatie van een driedimensionale benadering van metaforiek en een corpuslinguïstische benadering van literaire metaforen tot nieuwe, soms onverwachte inzichten in het gebruik van metaforen in fictie.

Een driedimensionale benadering van metaforen in taalgebruik

Ook door wetenschappers uit verschillende disciplines werden metaforen lange tijd geassocieerd met literatuur, poëzie en retorica. Men ging ervan uit dat metaforen een talig verschijnsel waren en dat ze gebruikt werden om het taalgebruik van literaire teksten te versieren en vanuit esthetisch oogpunt te verrijken. Met de komst van de cognitieve linguïstiek - en in het bijzonder de cognitieve metafoorwetenschappen - kwam een eind aan dit beeld van metaforiek als een talig en decoratief verschijnsel. Cognitieve linguïsten hebben laten zien dat metaforen niet alleen een kwestie van taal zijn, maar ook juist van denken, en dat metaforen een essentieel onderdeel uitmaken van ons conceptuele systeem. Metaforen stellen ons in staat om complexe en abstracte concepten te begrijpen in termen van eenvoudige en concrete concepten, die veelal betrekking hebben op ons lichaam of onze interactie met de fysieke wereld om ons heen. Metaforen komen dan ook niet alleen in literaire teksten voor maar zijn alomtegenwoordig in dagelijks taalgebruik. Bovendien is

aangetoond dat verreweg de meeste metaforen in dagelijks taalgebruik volledig conventioneel en onopvallend zijn, en allerminst origineel, creatief of bedoeld om de aandacht te trekken. Kortom, binnen de cognitieve metafoorwetenschappen verschoof de aandacht van literatuur naar dagelijks taalgebruik, van vernieuwend naar conventioneel, en van opzettelijk en opvallend naar onbewust en onopgemerkt.

Hoewel de conceptuele definitie van metaforiek op dit moment de meest productieve en best uitgewerkte definitie is, is een aantal van de uitgangspunten van de cognitieve metafoorwetenschap in twijfel getrokken door psychologen, psycholinguïsten, corpuslinguïsten en discoursanalisten. Zo hebben experimenten van psychologen en psycholinguïsten laten zien dat niet alle talige en conceptuele metaforen ook metaforisch begrepen worden, dat wil zeggen: metaforen worden vaak niet via processen van vergelijking, maar via processen van categorisatie begrepen. Welk proces plaatsvindt tijdens het begrijpen van een metafoor, hangt grotendeels af van de conventionaliteit van de uitdrukking en of deze de talige vorm heeft van een metafoor (A IS B) of een vergelijking (A IS ALS B).

Corpuslinguïsten hebben op hun beurt laten zien dat het essentieel is om authentieke teksten te gebruiken in plaats van zelfverzonnen voorbeelden of gemanipuleerde materialen. Alleen op basis van authentieke taaldata uit representatieve corpora kan worden vastgesteld welke metaforen daadwerkelijk conventioneel zijn, en in welke vormen en combinaties ze voorkomen in het dagelijks taalgebruik, binnen welke communicatieve context en met welk communicatief doel. Corpusstudies hebben aangetoond dat de vorm en functie van talige metaforen grotendeels bepaald wordt door de gebruikscontext, en dat de collocatieve, grammaticale en syntactische patronen van talige metaforen niet voorspeld kunnen worden op basis van conceptuele metaforen. Discoursanalisten hebben bovendien laten zien dat het belangrijk is om te bezien welke metaforen in welke tekstsoorten teksten gebruikt worden en om welke redenen, aangezien discoursfactoren een grote rol spelen in de selectie van de talige metaforen wanneer er vanuit conceptueel oogpunt gezien verschillende mogelijkheden zijn. Daarbij speelt het onderscheid tussen opzettelijke en niet-opzettelijke metaforen een belangrijke rol.

In dit proefschrift worden metaforen conceptueel gedefinieerd: het gaat om niet-letterlijke projecties van een brondomein naar een doeldomein. Tegelijkertijd wordt gebruikgemaakt van een driedimensionaal model waarin systematisch onderscheid wordt gemaakt tussen talige vormen (metaforen in taal), conceptuele structuren (metaforen in denken) en communicatieve functies (metaforen in communicatie). Daarnaast wordt onderscheid gemaakt tussen semiotische analyses die gericht zijn op metaforiek als talige tekens (d.w.z. teksten) en gedragsanalyses die gericht zijn op de processen en producten van metaforiek (d.w.z. het begrijpen, interpreteren of waarderen van metaforen en de daaruit resulterende mentale representaties). De centrale vraag in dit proefschrift is dan ook: Wat zijn de belangrijkste talige vormen, conceptuele structuren, communicatieve functies en cognitieve effecten van metaforen in fictie en hoe kunnen deze gerelateerd worden aan de specifieke kenmerken van fictie?

Een corpuslinguïstische benadering van metaforen in literaire teksten

Metaforen in literaire teksten worden over het algemeen beschouwd als anders dan metaforen in niet-literaire teksten. Er zijn globaal gezien twee benaderingen van de relatie tussen literaire en niet-literaire metaforen: de ene benadering ziet de metaforen in literatuur

als primair en de metaforen in dagelijks taalgebruik als secundaire afleidingen hiervan; de andere benadering ziet de metaforen in dagelijks taalgebruik als primair en de literaire metaforen als creatieve en originele variaties en uitbreidingen. Beide benaderingen gaan er echter van uit dat metaforen in literaire teksten anders zijn, en dan met name origineler, creatiever en opzettelijker gebruikt dan metaforen in dagelijks taalgebruik. Deze opvatting zou deels het gevolg kunnen zijn van het feit dat studies van literaire metaforen over het algemeen gekeken wordt naar teksten, genres of auteurs die bewust uitgekozen zijn, omdat ze gekenmerkt worden door een bijzonder gebruik van metaforen. Er wordt hierbij vaak slechts één specifiek boek, één specifieke auteur of één specifiek genre bestudeerd. Deze studies bieden daardoor niet noodzakelijk inzicht in wat er over het algemeen gebeurt in literaire fictie. Bovendien zijn de meeste analyses van metaforen in de literatuur sterk kwalitatief georiënteerd en gebaseerd op intuïties en voorbeelden uit de eigen leeservaring. Alleen kwantitatieve corpusstudies kunnen echter inzicht bieden in hoe representatief de bevindingen van deze studies zijn en hoe het gevonden metafoorgebruik zich verhoudt tot metafoorgebruik in niet-literaire teksten.

Dit proefschrift richt zich daarom niet op het geven van aantrekkelijke en originele interpretaties van bijzondere metaforen in bijzondere teksten van bijzondere schrijvers. Er is daarentegen geprobeerd om op basis van expliciete identificatie- en analysemethodes een kwantitatieve en toetsbare beschrijving te geven van de frequentie en distributie van verschillende vormen en functies van metaforen in fictie. De gebruikte tekstfragmenten zijn willekeurig en blind geselecteerd zodat een anoniem corpus van fictieteksten is samengesteld waarbij de literaire status van de teksten en hun auteurs geen invloed uitoefent. In de analyses is bovendien niet alleen gekeken naar de dominante patronen binnen het fictiecorpus, maar ook naar hoe deze patronen zich verhouden tot de dominante patronen in drie andere domeinen (academische teksten, nieuwsteksten en gesproken conversaties). Hierdoor ontstaat een duidelijk beeld van welke vormen en functies kenmerkend zijn voor fictie en welke voortvloeien uit algemene patronen van metaforiek in hedendaags taalgebruik. In de analyses speelt ook het opzettelijk gebruik van metaforen een belangrijke rol, aangezien over het algemeen aangenomen wordt dat literaire teksten meer opzettelijke metaforen bevatten dan andere tekstsoorten, en dat deze opzettelijke metaforen gebruikt worden om de aandacht op het taalgebruik zelf te vestigen.

Registerstudies hebben reeds aangetoond dat literaire teksten zich kenmerken door specifieke lexico-grammaticale eigenschappen. Door metaforiek in fictie op eenzelfde corpuslinguïstische wijze te benaderen, kan worden vastgesteld of metafoorgebruik een lexico-semantiche eigenschap is waarmee fictie zich onderscheidt van andere tekstsoorten. Meer kwalitatief georiënteerde analyses kunnen vervolgens inzicht verschaffen in hoe de gevonden patronen gerelateerd kunnen worden aan verschillende communicatieve functies en cognitieve effecten van metaforiek in fictie.

Analysemethode

Zowel het gebruik van authentieke teksten als de kwantitatieve corpuslinguïstische benadering van metaforiek in dit proefschrift benadrukken het belang van een betrouwbare en repliceerbare identificatie van de talige vormen van metaforiek in het corpus. Zonder een expliciete en toetsbare methode kunnen de resultaten van verschillende studies niet vergeleken worden, omdat onduidelijk is hoe gedefinieerd is wat als metafoor telt en bovendien niet vastgesteld kan worden of de analyses de juiste validiteit en betrouwbaarheid hebben.

Hoofdstuk 3 en 4 richten zich daarom op het presenteren en demonstreren van de identificatiemethode die in dit proefschrift gebruikt is om de verschillende talige vormen van metaforen in fictie te identificeren en classificeren. De gebruikte methode is een uitgebreide en aangevulde versie van een bestaande methode, de ‘Metaphor Identification Procedure’ of MIP. De oorspronkelijke MIP kan gebruikt worden voor het identificeren van indirecte metaforen, dat wil zeggen, woorden die in een indirecte betekenis – dus metaforisch – gebruikt zijn. De aangepaste en uitgebreide versie MIPVU (naar MIP, plus de initialen van de Vrije Universiteit) heeft echter tot doel om naast indirecte metaforen ook directe metaforen (metaforen in de vorm van niet-letterlijke vergelijkingen en analogieën) en impliciete metaforen (metaforen uitgedrukt via ellips of substitutie) te kunnen identificeren. Directe en impliciete talige metaforen zijn weliswaar niet zelf metaforisch gebruikt op talig niveau, maar kunnen wel duidelijk gerelateerd worden aan metaforen in de onderliggende conceptuele structuur en zijn daarom wel metafoor-gerelateerd.

Naast het uitgebreidere onderscheid tussen indirecte, directe en impliciete talige metaforen heeft de MIPVU de oorspronkelijk in MIP gebruikte tweedeling tussen wel en niet metaforisch, uitgebreid naar een driedelige onderverdeling in niet metafoor-gerelateerd, duidelijk wel metafoor-gerelateerd, en misschien metafoor-gerelateerd. Deze twijfelcategorie van ‘misschien-metaforen’ bleek goed van pas te komen bij het annoteren van personagebeschrijvingen in fictie die de grens tussen concreet-fysieke en abstract-mentale beschrijvingen vervagen. Ook de speciale categorie voor mogelijke personificaties die zowel metaforisch als metonymisch geïnterpreteerd kunnen worden, bleek uiterst nuttig voor het annoteren van het fictiecorpus, met name voor beschrijvingen waarbij handelingen of eigenschappen aan lichaamsdelen in plaats van personages worden toegeschreven.

De gegevens van de betrouwbaarheidstoetsen laten zien dat de toepassing van MIPVU betrouwbare resultaten opleverde voor fictie en de andere tekstsoorten. De methode kan gebruikt worden om op een toetsbare en kwantificeerbare manier de verschillende talige vormen van metafoor te identificeren die traditioneel met literaire teksten geassocieerd worden, zoals personificaties en metaforische vergelijkingen. De MIPVU-methode en de daarop gebaseerde analyses in dit proefschrift vormen hiermee een waardevolle aanvulling op intuïtieve en meer kwalitatief georiënteerde analyses van literaire metaforen.

De talige vormen van metaforen in fictie

Hoofdstuk 5 en 6 van dit proefschrift geven een gedetailleerde beschrijving van de verschillende talige vormen van metafoor, hun frequentie en distributie in fictie. In Hoofdstuk 5 worden de frequentie- en distributiepatronen in fictie vergeleken met de patronen in academische teksten, nieuwsteksten en spontane conversaties. In Hoofdstuk 6 worden de patronen binnen fictie nader gespecificeerd door systematisch onderscheid te maken tussen de dialogen en de narratieve gedeelten.

De kwantitatieve analyses in Hoofdstuk 5 laten zien dat het niet zo was dat de fictieteksten heel veel talige metaforen bevatten en dat fictie evenmin het domein was met het hoogste percentage talige metaforen. Met 11.9% metafoor-gerelateerde woorden had fictie een lager percentage dan de academische teksten (18.6%) en de nieuwsteksten (16.4%), maar wel een hoger percentage dan de conversaties (7.7%). In Hoofdstuk 6 bleek verrassend genoeg dat er wat betreft de frequentie van metafoor-gerelateerde woorden in fictie, verder geen significant verschil was tussen de narratieve gedeelten en de dialogen. De narratieve gedeelten bevatten 11.8% en de dialogen 12.0% metafoor-gerelateerde woorden. De analyses in Hoofdstuk 6 lieten hiermee zien dat het gematigde percentage

voor metafoor-gerelateerde woorden in fictie niet het gevolg was van een verschil tussen de narratieve gedeelten en de dialogen.

De analyses in Hoofdstuk 5 toonden tevens aan dat er een significante interactie was tussen tekstsoort, metafoorgebruik en woordklasse. Binnen het fictiecorpus was 75% van de metafoor-gerelateerde woorden een werkwoord (29.4%), voorzetsel (26.7%) of zelfstandig naamwoord (19.2%). De andere woordklassen waren beduidend minder vaak of zelfs zelden metafoor-gerelateerd: bijvoeglijk naamwoorden (10.9%), determinatoren (7.1%), bijwoorden (5.0%), voegwoorden (0.5%) en de restcategorie (1.3%). Hoewel er dus grote verschillen waren tussen de verschillende woordklassen in hoe vaak deze aan metafoorgebruik gerelateerd waren, vertoonden de vier tekstsoorten grotendeels vergelijkbare patronen. Deze ongelijke verdeling van metaforen over de woordklassen is dus niet specifiek kenmerkend voor fictie, maar grotendeels gerelateerd aan algemene patronen van metafoorgebruik in het taalsysteem.

De fictieteksten werden echter wel gekenmerkt door een hoge mate van individuele en unieke variatie in metafoorgebruik, vooral in het geval van de metafoor-gerelateerde bijvoeglijke en zelfstandige naamwoorden. Hoofdstuk 6 laat wederom zien dat de narratieve gedeelten en dialogen in fictie meer op elkaar lijken dan dat de narratieve gedeelten op nieuwsteksten lijken en de dialogen op conversaties. Met name voor de dialogen is dit opvallend, aangezien de analyses laten zien dat de fictieve dialogen niet alleen meer metafoor-gerelateerde woorden bevatten dan de conversaties, maar ook gekenmerkt worden door een veel hogere mate van creatieve en unieke variatie dan verwacht mag worden op basis van de gevonden patronen voor de spontane conversaties. Deze bevindingen sluiten aan bij eerdere studies waarin vastgesteld werd dat dialogen in fictie aanzienlijk informatiever zijn dan spontane conversaties, hetgeen gerelateerd kan worden aan de belangrijke rol die dialogen spelen in karakterontwikkelingen en het voortzetten van de verhaallijn.

Wat de verschillende soorten talige metaforen betreft, laten de analyses in Hoofdstuk 5 zien dat verreweg de meeste metafoor-gerelateerde woorden indirect gebruikt zijn, namelijk 95.9%. Directe metaforen (3.1%) en impliciete metaforen (1.0%) zijn in het gehele corpus zeldzaam. De distributie van de indirecte en impliciete metaforen volgt eenzelfde patroon met het hoogste percentage in de academische teksten, gevolgd door de nieuwsteksten, dan de fictieteksten en tot slot de conversaties. De directe metaforen daarentegen volgen een geheel eigen patroon. De fictieteksten bevatten verreweg de meeste directe metaforen: 49.1% van alle directe metaforen bevond zich in de fictieteksten, terwijl slechts 20.4% van de indirecte en 18.6% van de impliciete metaforen zich in de fictieteksten bevond. Na fictie hadden de nieuwsteksten de meeste directe metaforen (33.3%), gevolgd door de academische teksten (11.9%) en de conversaties (5.7%). De analyses laten dus zien dat directe metaforen duidelijk een andere rol spelen dan indirecte en impliciete metaforen, en dat directe metaforen kenmerkend zijn voor fictieteksten.

Gezien het feit dat directe metaforen vaker opzettelijk zijn dankzij hun expliciete signaalwoorden, kan dit resultaat beschouwd worden als een empirische bevestiging van de algemene opvatting dat metaforische vergelijkingen een belangrijke rol spelen in literaire teksten. De opvatting dat fictie veel metaforen bevat, zou dus een gevolg kunnen zijn van het feit dat er relatief meer opzettelijke metaforen in fictie voorkomen. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat hoewel directe metaforen vaker voorkomen in fictie dan in de andere tekstsoorten, hun frequentie vergeleken met de indirecte metaforen zeer laag is.

De analyses in Hoofdstuk 6 toonden vervolgens aan dat directe metaforen een kenmerk zijn van de narratieve gedeelten van fictie: 88.5% van alle directe metaforen in fictie kwam voor in de narratieve gedeelten en slechts 11.5% in de dialogen. Verder laten

de analyses zien dat de directe metaforen in de narratieve gedeelten doorgaans langer en complexer zijn dan de directe metaforen in de dialogen. De functie van directe metaforen in zowel narratieve gedeelten als dialogen is duidelijk gerelateerd aan het creëren van visuele effecten en de projectie van complexe scènes in plaats van eenvoudige concepten. Veel van de directe metaforen in fictie hadden betrekking op vergelijkingen tussen mensen en dieren of vergelijkingen tussen verschillende soorten mensen, waarbij de verschillen vaak een net zo belangrijke rol speelden als de overeenkomsten.

De kwantitatieve analyses in dit proefschrift laten derhalve zien dat fictie niet de tekstsoort is met de meeste talige metaforen. Ook is kwantitatief vastgesteld dat verreweg de meeste metaforen in fictie indirect zijn, maar dat directe metaforen een typisch kenmerk van fictie zijn, en dan met name in de narratieve gedeelten. Deze relatieve frequentie van directe metaforen in fictie hangt waarschijnlijk samen met hun opzettelijkheid en het feit dat ze door de expliciete signaalwoorden de aandacht vestigen op hun status als metaforen.

Personificaties in fictie: talige vormen, conceptuele structuren, communicatieve functies en cognitieve effecten

Hoofdstuk 7 en 8 vormen samen een casestudie van een frequente en belangrijke soort metafoor in fictie: personificaties. In Hoofdstuk 7 worden de verschillende talige vormen, conceptuele structuren en communicatieve functies van personificaties in fictie systematisch geïnventariseerd en de interacties tussen de verschillende analyseniveaus beschreven. Deze analyses hebben geleid tot de formulering van een classificatiemodel voor vier verschillende soorten personificaties in fictie. Hoofdstuk 8 beschrijft vervolgens een psycholinguïstische studie die de cognitieve relevantie van het voorgestelde model heeft getoetst door te kijken naar de herkenning van de verschillende typen personificaties in fictie door lezers die geen metafoorkundigen waren.

Hoofdstuk 7 laat zien dat de interactie tussen talige vormen en conceptuele structuren van personificaties vaak complex is. Veel conventionele personificaties zijn wel duidelijk analyseerbaar op het talig niveau terwijl hun realisatie als personificaties op conceptueel niveau onduidelijk is. Andere vormen van personificatie, zoals de personificatie van lichaamsdelen, hebben daarentegen een duidelijke communicatieve functie terwijl hun analyse op talig en conceptueel niveau problematisch is, mede door de complexe interactie tussen metaforiek en metonymie. De rol van selectierestricties, conventionaliteit, opzettelijkheid en metonymie wordt in dit hoofdstuk geïllustreerd en samengenomen in de formulering van een model dat onderscheid maakt tussen vier typen personificaties: nieuwe personificaties, conventionele personificaties, “default” personificaties en metonymische personificaties.

De psycholinguïstische studie in Hoofdstuk 8 laat zien dat er verschillen waren in de herkenbaarheid van de vier voorgestelde typen personificaties en dat deze verschillen in herkenbaarheid gerelateerd kunnen worden aan verschillen in conventionaliteit en de concreetheid van het specifieke brondomein. Nieuwe personificaties werden het vaakst herkend en conventionele personificaties het minst; de metonymische en “default” personificaties zaten hier tussenin. Dit resultaat is in overeenstemming met eerdere studies die aantoonen dat normaal gesproken alleen nieuwe metaforen genoeg opvallen om bewust herkend te worden als metaforen.

Met betrekking tot de verschillende brondomeinen van de personificaties bleek dat personificaties vaker herkend werden naarmate het brondomein concreter was. Daarbij werden de brondomeinen ‘beweging’ en ‘karaktereigenschappen’ het vaakst herkend, wat

gerelateerd kan worden aan theorieën die stellen dat veel metaforen begrepen worden via belichaming, dus via een simulatie van hoe de handeling lichamelijk zou aanvoelen als deze uitgevoerd werd. Deze personificaties bleken een duidelijke rol te spelen in het creëren van visuele metaforen, die – juist vanwege de mogelijkheid tot visualisatie – wellicht meer opvallen. De proefpersonen hadden ook duidelijke meningen over de functie van de personificaties die herkend waren, en deze functies hadden veelal betrekking op het creëren van visuele effecten, het scheppen van een bepaalde sfeer en het vergroten van de mogelijkheid tot inleving in de beschreven situaties. De proefpersonen bleken daarbij vaak te refereren aan de intenties van de auteur en de esthetische functie van de personificaties. Deze bevinding sluit aan bij eerdere studies waaruit bleek dat literaire leesstrategieën de aandacht voor metaforen vergroten.

Eindconclusie

Dit proefschrift heeft een bijdrage geleverd aan de bestudering van metaforen in literaire teksten door te laten zien wat de voordelen zijn van een driedimensionale benadering van metaforiek, een corpuslinguïstische benadering van literaire metaforen, en het toepassen van expliciete kwantificeerbare en toetsbare identificatie- en analysemethoden. De kwantitatieve resultaten laten allereerst zien dat fictie niet het domein is met het hoogste percentage metafoor-gerelateerde woorden. Daarnaast laten de analyses zien dat het merendeel van de metaforen in fictie indirect is, en dat zowel impliciete als directe metaforen zeldzaam zijn. Hoewel directe metaforen een relatief kleine groep vormen en niet vaak voorkomen, spelen ze wel een belangrijke rol in fictie en zijn ze ook kenmerkend voor het register. Aangezien directe metaforen doorgaans opzettelijk gebruikt worden, biedt dit resultaat een mogelijke verklaring voor het feit dat mensen bij metaforen vaak aan fictie denken. Het is mogelijk dat fictieteksten niet zozeer meer metaforen bevatten dan andere tekstsoorten, maar wel meer opzettelijke metaforen. Deze opzettelijke metaforen vallen eerder op en worden dus vaker bewust door lezers herkend als metaforen.

De casestudy van de personificaties in fictie laat de voordelen zien van een systematisch onderscheid tussen talige vormen, conceptuele structuren, communicatieve functies en cognitieve effecten. De interacties tussen deze niveaus leiden tot verschillende typen personificaties in fictie, en deze typen verschillen ook in hun herkenbaarheid voor lezers. Hoewel er theoretische en empirische kwesties blijven die nader onderzocht dienen te worden, heeft dit proefschrift laten zien dat een kwantitatieve corpuslinguïstische benadering van literaire metaforiek tot nieuwe, soms onverwachte inzichten kan leiden en dat de gebruikte methoden nauwkeurigheid, betrouwbaarheid en validiteit kunnen toevoegen zonder af te doen aan meer kwalitatieve analyses van de verschillende vormen, functies en effecten van metaforen in de literatuur.